

INDOK ZA POMORSTVO

UDK 026 + 025.5

Stručni rad

Sažetak

Prerastanje knjižnica u medijateke i potreba da se umjesto jednog ili dva knjižničara osnuju dokumentaciono-informativne (INDOK) službe.

Što je to INDOK? Neupućenih ima mnogo pa ću prvo nastojati obrazložiti tu kraticu. INDOK znači informacije-dokumentacija-komunikacije. Sve su to poznati pojmovi pa valja objasniti samo kako INDOK-sustav treba primjenivati u ustanovama (ovdje školama, institutima, fakultetima), tvornicama i brodogradilištima, odnosno njihovim knjižnicama kao INDOK-centrima.

Iz nekadašnjih biblioteka razvili su se poslje II svjetskog rata INDOK-centri, a zatim i medijateke. U nas, nažalost, još ostadoše na stari način organizirane i aranžirane knjižnice, od kojih su neke za vrijeme SFRJ, pretežno, radi promidžbe ustanove, prerastle u INDOK-centre.

Radio sam u tvornici koja je imala INDOK-službu, ali pravu karikaturu INDOK-a. Sudjelovao sam u radu "INDOK - savjeta tvornica motora i prateće industrije" (Organizacija u koju su ulazili knjižničari i dokumentaristi iz tih tvornica i ustanova) pa znam da ni u drugim tvornicama, ali ni ustanovama, stanje nije bilo mnogo bolje.

Sedamdesetih godina zahvatila je "kompjutorizacija" ustanove i poduzeća, pa su se mnogi razveselili misleći "Nabavit ćemo računala, a za ostalo nema problema." I nabavili su ih. Ali, samo ponedje je i to obavljeno kako bi trebalo, tj. oformljena je pri tome skupina stručnjaka sastavljena od električara specijalista za računala (hardware), projekatana informacijskih sustava (stručnjaci za software), te konstruktora i tehnologa, ako je to tvornica, ili profesora, ako računalo nabavlja škola ili fakultet. Naravno potreban je tu i šef računovodstva. Osim toga izostalo je i usklađivanje s ostalim ustanovama i poduzećima, te grane gospodarstva ili prosvjete.

U većini primjera računala su nabavljali rukovodioci, što je uzrokovalo njihovu preveliku raznovrsnost, a soft-wareu nije poklonjena potrebna pažnja.

Inozemstvo je išlo drugim putem. Osnivale su se skupine stručnjaka koji će obraditi knjižničke fondove po određenom standardu, gdje već postoje na listićima obrađeni knjižni fondovi (knjige, članci iz časopisa, diplomski radovi, disertacije), te će ih prenijeti na diskove, trake ili doboše. Ekipe su vodili knjižničari, projektanti informacijskih sustava i programeri.

Tako su stvorene banke podataka za razne grane znanosti, struke i potrebe. Velika pažnja se poklanjala soft-wareu, tj. izboru takvih programa koji će odgovarati svim potrebama poduzeća ili ustanove. (Rijetko je tko kod nas o tome vodio računa.) Čak su se u početku, dok je hardware bio skup, pojedina poduzeća i ustanove u inozemstvu odlučile za iznajmljivanje potrebnog vremena računala kod susjeda i nisu kupovale računala. Tako im se više isplatilo.

U bivšoj SFRJ, naprotiv, računalo je na mnogim mjestima obavljalo posao za računovodstva, dok su odjeli konstrukcije i tehnologije nastavljali po starom, a uporaba računala za simulaciju bila je rijetka. Kod nas nisu bile oformljene ekipe stručnjaka za obradu fondova naših knjižnica i prijenos podataka u standardiziranom obliku na medije za računala (vrpce, diskove i sl.). Zato još imamo dobrim dijelom neobrađene fondove, koje bismo, da su obrađeni, mogli ponuditi inozemstvu za razmjenu informacija.

Tako našim informativnim centrima nije ostalo ništa drugo nego uključiti se u inozemne banke podataka i često plaćati i ono čega možda ima u susjedstvu. Rijetke su kod nas knjižnice uspjele sastaviti ekipu stručnjaka za obradu knjiga, tako da bi i poglavlja bila klasificirana te za obradu članaka iz časopisa tako da bi bile izvadene ključne riječi iz teksta (KWIC-sustav) i referati iz referatnih žurnala prevedeni, odnosno sažeti na format listića. Da se angažiraju i plate takve grupe, nije bilo ni volje. Nerad i duh gotovanstva, koji su se tolerirali u prošlom sustavu više od 30 godina, nanijeli su veliku štetu i bibliotekarstvu.

* Marko Bete, dipl. inž. stroj.
Pomorski fakultet Dubrovnik
Dubrovnik

U dokumentaciju suvremene knjižnice, koja prerasta u medijateku, uz knjige, časopise i referativne žurnale ubrajaju se i još patentni spisi, projekti, prospekti, prijevodi, standardi te diplomski i magistarski radovi i doktorske disertacije. Od audio-vizualnih sredstava tu su dijapozitivi, filmske i magnetofonske vrpce projekcijski aparati, kazetofoni i kino-aparati usku vrpču.

Ovdje ću se najviše osvrnuti na tiskane materijale. Škole i fakulteti obično nemaju standardoteku i patentoteku, premda tako ne bi trebalo biti jer katedre bi morale biti uključene u gospodarske projekte, a u laboratorijama treba da se odvija ne samo rad potreban nastavi nego i gospodarstvu. Tako su u razvijenim zemljama diplomski radovi zapravo dijelovi gospodarskih projekata, pa fakulteti moraju imati standardoteke, a patentoteke pokazuju katedra smjer razvoja određenih proizvoda ili sredstava. Knjižnice, brodogradilišta i tvornice brodskih strojeva i uređaja ne mogu se zamisliti bez razvijenih služba za standarde i patentoteka. Tako u tvornici u kojoj sam bilo u službi za standarde radila su 4 inženjera i 6 tehničara crtača, ali patentoteke nije bilo. (Inventivnost je, izgleda, više smetala nego je koristila u bivšem sustavu.

U razvijenim zemljama bez patentne službe, u kojoj radi obično nekoliko inženjera, jedan ekonomist i jedan pravnik, ne može se zamisliti rad konstrukcijskog biroa, ali nit katedra na fakultetima. Poznato je da proučavanje patentne dokumentacije snažno potiče kreativnost, a suradnja katedra s gospodarstvom tamo je intenzivna. Ne samo za tvornice i brodogradilišta nego i za fakultete i škole važno je imati bogatu prospektoteku, jer nastava nije samo teorijska nego je i praktična.

I studenti moraju biti upoznati s radom i funkcioniranjem novih proizvoda. Podaci iz prospekata i kataloga služe i u izradi njihovih diplomskih radova. Prijevodi stručnih članaka i dijelova knjiga kod nas se, nažalost,

rade obično samo za jednog korisnika. Koliko sam upoznat, u Sloveniji svaki prijevod propisno se oprema i šalje Centralnoj knjižnici, radi se dakle, tamo za cijelu republiku. Tako se rad prevodilaca višestruko isplati jer ustanova ili poduzeće koje je izradilo prijevod ostvaruje dobit od njegove prodaje drugim tvrtkama, a ne može doći ni do dupliranja prevodilačkih poslova, što je drugdje vrlo često.

U našoj Republici radi se na centralnom katalogu knjiga i časopisa, pa bi trebalo raditi i na granskim katalogima patenata za sva područja od interesa za naše gospodarstvo, a također i na granskim katalogima prospekata. Da bi broj prijevoda bio mnogo manji, valjalo bi raditi kao Slovenija.

Ovim kratkim osvrtom želio sam upozoriti da broj i opseg poslova u suvremenim knjižnicama zahtijeva suradnju svih stručnjaka poduzeća ili ustanove. Ako oni za to nemaju vremena, mora se formirati INDOK sastavljen od nekoliko knjižničara, dokumentarista (u Njemačkoj postoje znanstveni i stručni dokumentaristi), bar jednog informatora i pomoćnog osoblja ovisno o veličini knjižnice i broju korisnika. Jedna, pa i dvije osobe u današnjoj knjižnici koja ili ima velik broj knjiga, časopisa ili drugih materijala, ili pak velik broj korisnika, nađu se pred takvom gomilom raznih poslova koje je nemoguće obaviti.

INDOK FOR NAVIGATION

Summary

The out-growth of libraries into mediatheques and the need for establishing documentary-informative services (INDOK) instead of one or two librarians.

